

**Navracsics Judit – Bátyi Szilvia (szerk.):
Nyelvek, nyelvváltozatok, következmények I-II.¹**

(Budapest: Akadémiai Kiadó. 2022.)

A *Nyelvek, nyelvváltozatok, következmények* kötetek a XXVIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszuson elhangzott előadások írott anyagát tartalmazzák, amelyre 2021. április 19–21. között került sor a Pannon Egyetem Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézetének szervezésében. A két tanulmánykötet az Akadémiai Kiadó Magyar Elektronikus Referenciamű Szolgáltatás (MeRSZ) elnevezésű online rendszerében jelent meg, és összesen 47 tanulmányt tartalmaz.

Az első kötet a *Nyelvoktatás, nyelvelsajátítás, nyelvhasználat, fonetika és fonológia* alcímet kapta. Előszóként a szerkesztők foglalják össze a kötetek alapjául szolgáló kongresszus történetét az elhangzott előadások témaköreivel egyetemben. Elsőként Navracsics Judit *Két- és többnyelvű nyelvi fejlődés 5 éves korig* című plenáris előadásának anyagát olvashatjuk, amelyet 24 magyar és angol nyelvű tanulmány követ, 5 alfejezetbe rendezve. A plenáris előadás bemutatja a gyermekkori kétnyelvűség és a többnyelvű nyelvi fejlődés korai szakaszát, valamint a metanyelvi tudatosságot, amely a korai kétnyelvű gyermekeknél a legfejlettebb.

A *Nyelvpedagógia, nyelvoktatás, nyelvelsajátítás* alfejezet 7 tanulmányból áll. Arnold-Stein Róbert és Hortobágyi Ildikó rámutatnak, hogy a fiatal videójátékosok számos angol frazémát sajátítanak el az angol nyelvű játékokból. A második tanulmányban Balogh Erzsébet arra a kérdésre keresi a választ, hogy a középiskolás diákok melyik angol nyelvváltozatokat ismerik és részesítik előnyben nyelvtanulásuk során. Baranyi-Dupák Karina magyar anyanyelvű tanárszakos egyetemistákkal készített tanulmánya azt vizsgálja, hogy miként változik a hallgatók önreflexiója az idegennyelvi beszédképességükről, miután visszahallgatják saját spontán beszédmintájukat. Farah Hussain az angol orvosi szaknyelv oktatását vizsgálta a Tartous-i Egyetem Orvosi Karán, osztálytermi megfigyelések és félig-strukturált interjúk segítségével. Asmi Rusmanayanti az indonéz egyetemi hallgatók nyelvtechnológia-használatával, míg Dedy Subandowo az egyetemisták angol nyelven írt tudományos szakszövegeinek összehasonlító elemzésével foglalkozik. Az alfejezet utolsó tanulmánya Tóth Erzsébet és Boda István Károly közös tapasztalatain alapszik. A kutatók egy háromdimenziós virtuális könyvtár felhasználásával betekintést nyújtanak a technológiai fejlődés nyelvoktatásra gyakorolt hatásába.

A második alfejezet – *Magyar mint idegen nyelv* – 3 igencsak eltérő tanulmányt tartalmaz. Bencze Norbert egy magyar nyelvű villámrandi-korpusz elemzése alapján azokra a kötőszavakra világít rá, amelyeket a megismerkedések során használunk. Ezután Brandt Györgyi mutatja be a Tiencsini Idegen Nyelvi

¹ A jelen munkát Magyarország Collegium Talentum Programja támogatta.

Egyetemen újonnan alakult Magyar Tanszék előtörténetét, működését, a diákok tanórán kívüli tevékenységét, valamint a tanszék együttműködését magyarországi egyetemekkel. Szabó T. Annamária Ulla pedig a dalok és zenék felhasználási lehetőségeit kutatta a magyar mint idegen nyelv tanítása során.

A harmadik fejezet címe *Nyelvhasználat, szociolingvisztika*. Az itt olvasható 7 tanulmány közül az első írás szerzői Taysir Dridi és Rania Salah, akik az oktatási turizmus és az úticélnak választott idegen ország nyelve közötti viszonyra próbálnak rámutatni. A megkérdezett külföldi diákok többsége a többi európai országhoz képest könnyebb egyetemi felvételik és nyelvvizsga-előírások, az alacsonyabb megélhetési költségek, valamint az európai uniós tagság miatt tanult Magyarországon. Ezt követően Gazdag Vilmos tanulmányát olvashatjuk, aki az ukrán és orosz kölcsönszavak előfordulását kutatta a kárpátaljai magyar regiszterekben. Az orosz nyelvismeret identitásformáló hatásairól értekezik Katona Éva, aki oroszajkú észtországi fiatalok körében végzett felmérést. Lakatos Alíz romániai magyar egyetemi hallgatók attitűdjeit méri fel a szleng nyelvváltozatokra és a kontaktusjelenségekre vonatkozóan. A következő tanulmányban Rosenberg Mátyás a romani nyelv nemzetközi morfofonematikus írásmódjának mássalhangzójelölési gyakorlatát vizsgálja, különös tekintettel a magyarországi lovári nyelvváltozatra. Schulcz Patrik egy magyar többségű dél-szlovákiai község, Nyárasd képviselő-testületi ülésein készült videófelvevételek alapján mutatja be a felszólalók beszédében megfigyelhető nyelvjárási jelenségeket és a kétnyelvűségi helyzetből eredő kódváltásokat. Az alfejezet zárótanulmányában Szentpály Miklós az orvos-beteg párbeszéd nyelvészeti elemzésével foglalkozik a Semmelweis Egyetem képzéseiben tanuló külföldi orvostanhallgatók és az általuk kezelt magyar betegek közötti nyelvhasználati eltérések vizsgálata révén.

A *Fonetika, fonológia* témakörével foglalkozó alfejezet 5 tanulmányt foglal magába. Deme Andrea és Markó Alexandra a középiskolai hangtanoktatás megújításának szükségességét vetik fel vizsgálatukban, amelyben elsőéves magyar szakos egyetemi hallgatókat kértek fel beszédhangok azonosítására. Juhász Kornélia a nyelvi módok hatását elemzi a mandarin kínai és a magyar explozívák zöngeskedési idejére Grosjean 2001-ben publikált nyelvi mód-hipotézise alapján. A fonetika és fonológia vizein evezve a következő tanulmányban Kohári Anna, Deme Andrea, Uwe D. Reichel, Szalontai Ádám és Mády Katalin a tartalmas és funkciósavak időtartamát vizsgálja magyar édesanyák dajkanyelvében. Ezt követően Neuberger Tilda az intervokális /p, t, k/ explozívák időviszonyait elemzi magyar férfiak spontán beszédében. A kölcsönszó-adaptáció folyamatával foglalkozik Ina Vishogradska-Meyer tanulmánya a régebbi szláv és az újabb angol kölcsönzések fonotaktikai alkalmazkodásának bemutatásával.

Az utolsó alfejezet a *Felsőoktatás pedagógiája*, amely mindössze 2 tanulmányt tartalmaz. Doró Katalin és T. Balla Ágnes a tanárképzés elején álló hallgatókat

kérdezett arról, hogy melyek egy jó (nyelv)tanár ismervei. A kötet utolsó tanulmányában P. Márkus Katalin, Fajt Balázs és Dringó-Horváth Ida a helyes szótárhasználat fontosságára hívják fel a figyelmet frissen végzett angol és német szakos hallgatók tapasztalatai alapján.

A második kötet a *Fordítástudomány, terminológia, retorika, kognitív nyelvészet, kontrasztív nyelvészet, interkulturális kommunikáció, névtan* alcímet viseli. Az előző kongresszuson Brassai Sámuel-díjjal kitüntetett Dróth Júlia előadásának írott változata a diskurzusjelölő mondatértékű határozók fordításával foglalkozik, amelynek szemléltetésére egy korpuszelemzésen keresztül vizsgálja az *Ironically*,... kifejezés előfordulási gyakoriságát angol nyelvű szövegekben, illetve különböző magyar nyelvű fordítási variációkat is elemez. Ezt követően 4 alfejezetben összesen 21 tanulmány található.

Az első alfejezet – *Fordítástudomány* – elején Götz Andrea a kötőelemek előfordulási gyakoriságát hasonlítja össze az angolról magyarra tolmácsolt európai parlamenti diskurzusokban és az eredeti magyar felszólalásokban. Juhász-Koch Márta és Sereg Judit a Netflix műsorszolgáltató három eltérő sorozatának egy-egy epizódját elemzik abból a szempontból, hogy milyen nyelvi eltérések figyelhetők meg a magyar felirat és a szinkron szövege között. Klaudy Kinga és Đelatović Sonja egy angol nyelvű regénynek a magyar és horvát fordításaiban megjelenő intertextuális utalásairól írtak tanulmányt. Lesznyák Márta, Bakti Mária és Sermann Eszter fordító és tolmács mesterszakos hallgatók társadalomtudományi és jogi szakszövegek fordítása során tapasztalt nehézségeiről számolnak be. Skriba Orsolya a tolmácsok agyműködésébe kíván betekintést nyújtani a szólokalizáció és az agyi szótérkép kutatása által. Végül Tóth Ágoston a statikus és kontextualizált szóbeágyazásokon alapuló mesterséges neurális modellek működésével ismerteti meg az olvasókat.

A *Terminológia* című alfejezet nyitótanulmányában B. Papp Eszter és Somogyi Zoltán a Covid1001 önkéntes szakfordítói csoport munkáját mutatják be, amely a koronavírussal kapcsolatos nemzetközi publikációkat fordítja le magyarra. Biró Enikő, Kovács Gabriella és Nagy Imola Katalin szintén a Covid19-járvány által generált szókincs változásokat vizsgálják. A következő két tanulmányban Dér Csilla Ilona a recenzió és az ismertetés tudományos műfajait elemzi; Dodé Réka pedig egy jogi tárgyszókinyerő rendszer gépi tanulásához szükséges betanító adatbázis elkészítését ismerteti. Fóris Ágota révén megismerhetjük a budapesti Károli Gáspár Református Egyetemen működött terminológia mesterszak 2011 és 2018 közötti hét évének „jó gyakorlatait” az oktatási dokumentumok tartomelemzése révén. Gaál Péter egy modern terminológiai kérdésre hívja fel a figyelmet az *elektronikus szótár, online szótár, digitális szótár és internetes szótár* terminusok vizsgálata kapcsán. A jelenkori terminológiai kutatások mellett különösen érdekes Ittész Dániel, Szabó Mária, Zalatnai Attila és Fogarasi Katalin tanulmánya, amely a Semmelweis Egyetem Központi Levéltárában található 19. századi archív kórboncolási jegyzőkönyvek terminológiai sajátosságaival

foglalkozik. Klenk Márk ismét visszakalauzol minket a jelenbe, mivel fordítói terminológiai adatbázisokat mutat be a gyakorlatban. Végezetül Zimonyi Ákos, Indig Balázs, Sárközi-Lindner Zsófia és Palkó Gábor kutatása a különböző hírportálokon megjelent koronavírus-terminusokat összegzi a korpuszelemzés módszerével.

A *Retorika, kognitív nyelvészet, pragmatika* című alfejezet 3 tanulmányból áll. Lózsi Tamás kutatásának központi témája a járványretorika, vagyis azon kormányzati tájékoztató médiaszövegek elemzése, amelyek a Covid19-járvány ellen meghozott korlátozó intézkedések hasznáról kívánják meggyőzni a magyar embereket. Aradi Csenge az *ész* és *elme* fogalmak metaforikus nyelvi megjelenéseit elemzi, Ürmösné Simon Gabriella pedig görög–magyar kétnyelvűek gyorsbeszéd-folyamatát, indulatszó- és káromkodás-használatát mutatja be beszélt nyelvi korpuszok segítségével.

Az utolsó fejezet – *Interkulturális kommunikáció, névtan* – elején Jámbor Emőke és Ligeti Judit révén egy nyelvkönyvvizsgálattal találkozhatunk, amely olasz és spanyol kurzuskönyvek dialógusait vizsgálta a bennük megjelenő kulturális elemek szempontjából. Slíz Mariann a fantasy regények magyar fordításaiban előforduló multikulturális tulajdonnevek magyar nyelvre történő átültetésének stratégiáit szemlélteti. A kötet végén Takács Judit a márkanévek közszói használatának egyedi eseteit vizsgálja magyar szlengszótárak alapján.

A két kötetben fellelhető angol és magyar nyelvű tanulmányok részletes betekintést nyújtanak a nyelvoktatás, szociolingvisztika, retorika, fonetika, fordítástudomány és a névtan aktuális kérdéseibe. Remélhetőleg az itt megfogalmazott rövid összefoglalók és a kiragadott gondolatok megfelelően szemléltetik a kötetek sokszínűségét. A MeRSZ online rendszer hasznos funkciói (interaktív tartalomjegyzék, keresés a kiadványon belül, jegyzetek írása) is hozzájárulnak ahhoz, hogy bátran ajánljuk a *Nyelvek, nyelvváltozatok, következmények* köteteket mindazoknak, akik érdeklődnek a nyelvészet részterületei iránt.

VÁRADI KRISZTIÁN

Pannon Egyetem; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
varadikrisztian98@gmail.com